

"Kainatı ihata eden tasavvurat ve efkarları ve ebedi bekayı ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet ciddi isteyen himmetleri ve fitri istidadları ve fitri had konulmayan, serbest bırakılan kuvveleri ve ..." Devamıyla açıklar mısınız?

"Sonra sinema perdesi gibi insan âlemi bana göründü. Ehl-i dalâletin dürbünüyle baktım. O âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki, kalbimin en derinliklerinden feryad ettim, eyvah dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihâta eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî bekâ ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet ciddî isteyen himmetleri ve fitrî istidadları ve had konulmayan ve serbest bırakılan fitrî kuvveleri ve hadsiz maksatlara müteveccih ihtiyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hücumlarına mâruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dâları ile beraber gayet kısa bir ömür, hergün ve her saat ölüm endişesi altında, gayet dağdağalı bir hayat, yaşamak için gayet perişan bir maişet içinde kalbe, vicdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemâdi zevâl ve firak belâsını çekmek içinde, ehl-i gaflet için zulûmat-ı ebediye kapısı sûretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulûmat kuyusuna atılıyorlar gördüm."(1)

İnsan ve fitratı, ahiret hayatı için dizayn edilmiştir. Yani insanın mahiyetine konulan bütün duygu ve kabiliyetlerin yönü ahirete bakıyor. Şayet insan bu duygu ve kabiliyetleri ahirete değil de şu fani ve maddi aleme hasr ederse, bu maddi alemle tatmin olmaz ve azaba düşer. Nasıl ki, ekmek ve peynir yemek için tasarlanmış dişlerimizi ve ağızımızı taş ve demir yemekte kullanırsak o diş ve ağza zulmetmiş ve azap etmiş oluruz. Aynı şekilde ahirete bakan ve ahiret için tasarlanan duygu ve kabiliyetlerimizi de bu dünyanın kir ve paslarında kullanırsak, bu duygu ve kabiliyetlerimize zulüm ve azap etmiş oluruz.

Ahiret hayatı ve ahirete iman esası, insanın bu fitrat ve kabiliyetlerine tam mukabil geldiği için, insan ancak ahirete iman etmekle bu karanlık ve acıklı azaptan kendini kurtarabilir. Yoksa Allah'ı ve ahireti inkar eden bir adamın hayatı, dünyanın sıkıntılı ve musibetli hayatının da yardımı ile zindana ve azap yumağına dönüşür.

Mesela, çok sevdiği yavrusu feci bir şekilde can veren bir adama, en güzel teselli o

yavrunun yokluğa ve hiçliğe gitmeyip, cennette güzel ve ebedi bir hayat sürdüğünü söylemekten daha tesirli ve daha güzel ne olabilir. Onun coşmuş şefkatini ahiret inancından başka hangi fikir ya da ideoloji teskin edebilir. İşte ahirete göre programlanmış hissiyatlar, ancak ahiret ile teskin ve tatmin olurlar. Üstadımız bu hakikatı çok yerlerde izah etmiş, bunlardan küçük bir numune:

"Hem meselâ: İnsanın en lâtif ve şirin bir seciyesi olan şefkat, eğer sırr-ı tevhid onun yardımına yetişmezse, öyle müthiş bir hırkat, bir firkat, bir rikkat, bir musibet olur ki, insanı en bedbaht bir dereceye indirir. Tek bir güzel yavrusunu ebedî kaybeden bir gafil valide, bu hırkati tam hisseder."

"Hem meselâ: İnsanın en lezzetli ve tatlı ve kıymetli hissi olan muhabbet, eğer sırr-ı tevhid yardım etse, bu küçük insanı, kâinat kadar büyüttürür ve genişlik verir ve mahlûkata nazenin bir sultan yapar. Eđer şirk ve küfre düşse -el'iyâzû billah!- öyle bir musibet olur ki, mütemadiyen zevâl ve fenâda mahvolan hadsiz mahbuplarının ebedî firaklarıyla biçare kalb-i insanîyi her dakika parça parça eder. Fakat, gaflet veren lehviyatlar, muvakkaten iptal-i his nev'inden zahiren hissettirmiyor."(2)

Dipnotlar:

(1) bk. [Hutbe-i Şamiye.](#)

(2) bk. [Sualar, İkinci Şua, Birinci Makam.](#)